

9) A takarmány elkészítésénél és kiszolgáltatásánál okszerűen és pontosan járjunk el: így hasonló tömeggel nagyobb eredményt nyerünk s készleteinkkel tovább érünk.

10) Épületeinknél a kis hiányokat tatarozzuk — és ne várjunk, míg a kis hibából nagy kár válik. Jókor történt, bár apró fotózással, későbbi nagy kiadást lehet megkimélni.

11) Adjunk példát cselédeinknek a takarékoságban, munkáságban, pontosságban; bánjunk el velök igazságosan és emberségesen: — ily eljárás arany kamatot hoz a gazdának és nagyon lejobb szállítja a cselédbérnek drágaságát.

12) Használjunk fel minden alkalmat ismereteink és tapasztalataink bővítésére. Az ügyes, mivel t munka, hasonló erő s költséggel dupla eredményt képes előállítani. — Nincs a gazdának olcsóbb és hasznosabb munkatársa — a tudományál: csak ismeri, becsülni s használni tudja!

Turonyi.

Az erdészeti kiállítások ügyében.

Az „Oest. Monatschrift“ nyomán Erdődi Adolf.

Bevezetés.

A kiállítások europaszerte napi renden vannak s azokban az erdésznek is — akarva vagy nem akarva — részt kell vennie: nemcsak hogy az idő kívánalmainak megfeleljen, de — mert azok az erdészet fejlődését is hathatósan előmozdítani alkalmasak.

Az eddigi kiállításokból azonban kitűnt, hogy a vállalkozók az erdészetről nem mindig birtak helyes ismeretekkel, valamint, hogy az erdészeti kiállítók eddigelé nem igen tudják még, mit és hogyan állítsanak ki.

Az erdészeti kiállítások előnyei.

Az erdészeti szaknak — ideértve a vadászatot is — az általános vagy is azon kiállításokban, melyek az összes népgazdászatra vagy legalább az őstermelésre és az iparra terjednek, oly előnyei vannak, hogy az ott mindig a legfényesebb részek egyikét képezheti. Mert a mellett, hogy az erdészet magában véve is érdeket ébreszt és a látványat kielégíti, az iparral való feltűnő ellentéte által minden

általános kiállítást oly módon képes kiegészíteni, a mint az bármi egyéb által sem igen történhetnék.

A népgazdaszat minden ágának sajátlagos jellege ugyanis a kiállított terményekben leli fő kifejezését. És valamint az iparkiállítás a fővárosokat tükrözi vissza és a mesterkelt majdnem tisztán emberi művek nyomait mutatja, ép úgy adja a földmívelés kiállítása a falusi élet, az ember által kevésbé változtatott szabad természet képét. Az erdő és a vadászat pedig utóbbi tekintetben a ne tovább-ot képezi; ott a természet tesz legtöbbet, az ember legkevesebbet, minél fogva erdészet és ipar között legnagyobb az ellentét.

A nagyvárosinak s az iparosnak a szabad természet élvezetére van szüksége, hogy szellemét és kedélyét felfrissitse, erkölceit és jellemét szilárdítsa és javítsa, hogy elégedett és boldog — egy szóval, hogy ember lehessen a szó valódi értelmében.

Azért szereti a nagyvárosi és az ipar embere oly nagyon a falusi életet; az képezi gyakran öntudatlanul költészetét és léte szükséges kiegészítését. És nevezetesen az erdőt kedvelik, ott találják fel inkább, mint bárhol másutt az érintetlen, a szabad természetet.

Mind ezekben rejlenek az okok, melyeknél fogva általános népgazdaszati kiállításokban az erdészeti rész azok oly fénypontjává válhatik, melyhez nevezetesen a városiak meleg részvétellel fognak fordulni.

Mit kell kiállítanunk?

Hogy e kérdésnek megfelelhessünk, a kiállítások céljára nézve kell minden irányban tisztába jönnünk.

Miért rendeznek egyáltalában kiállításokat? Először, hogy a termelők termeszterményeiket közszemlére bocsájtva azoknak nagyobb keletet szerezhessenek. — Másodsor, hogy a vevők magokat jövő bevásárlásaiknál jobban tájékozhasssák. — Harmadsor, hogy az egyes termelők szaktársaik termeszterményein és eljárási módján okulhassanak. — Negyedszer, hogy a nyilvános hatóságok és a gazdaság meg a tudomány képviselői a népgazdaszat mindenkori állását áttekinthessék és ennél fogva czélszerűbben hathassanak. — Végül ötödször, hogy a pusztá kíváncsiság — és nézvágnak ártalmatlan sőt hasznos kielégítést szolgáltatassunk.

Valamennyi kiállítás ez általános céljaihoz járul még a különleges, az erdészeti, mely abban áll: a természet jól választott

tárgyainak közszemlére állítása által a kiállításnak oly vonzó érdeket kölcsönözni, a szemlélőt oly kényelmesen kielégíteni, a mint azt az ipar szüleményei egymagokban soha sem képesek.

S így megjelöltük volna az elveket, melyek szerint kellene a kiállítások mi-jét meghatározni. De csupán csak vezérelvekkel a fenforgó esetben igen is keveset lendithetnénk az ügyön; mert ha az erdészeti kiállítók nagy számának tagadhatlanul még tökélyetlen belátásán tágitani ohajtunk, úgy az elveket bővebben kell kifejtenünk, azokat gyakorlati esetekre alkalmazva tárgyalnunk.

Legelőször meg kell jegyeznünk, hogy az erdészetnek a kiállítás tekintetében is vannak sajátosságai, melyeknél fogva az a földmivelés egyéb ágaitól, de nevezetesen az ipartól lényegesen különbözik.

Ha a kézműves vagy a gyáros készítményét kiállítja, úgy az a legtöbb esetben megtette a magáét; mert az áru szépségében vagy jóságában rendesen ki van fejezve annak egész értéke. Ehez legfeljebb még árjegyzék s az üzlet terjedelmének rövid kimutatása szükséges.

Máskép van ez az erdészetnél. A gazdaság jelességéről vagy sajátosságáról itt a legtöbb esetben épen nem a termény minősége szerint lehet itélni. Mert például az erdőgazdaságok ezereiben közöséges tűzi- és szerszámfánál semmi sem készül egyéb, s azokban egyikől a másikat, minden tönk számos pajtásait egy hajszálig hasonlítja, és ez ölek- és tönkökben mindössze sem lennének képesek valami rendkívülit látni. Az egyes gazdaságok mindamelllett fölötte különböző értékűek, birtokosaiknak nem egyforma hasznot hajtának, valamint az országnak sem; és számosan közölők igen tanulságosak és nagyon figyelemre méltó sajátosságokkal birnak.

Az iparos nyers terményeit, készítményeit és nagyrészt eljárási módját is a legtöbb esetben nehézség nélkül képes kiállítani.

Az erdészetnél e részt nagy és gyakran legyőzhetlen akadályok uralkodnak. Egész törzsek vagy árboczfák szállítása például sokkal bajosabb és költségesebb, mintsem hogy azokat könnyű volna kiállítani. Azok e kívül valamint a közöséges tűzifaölek és sok egyebek oly tért is igényelnek, a mit megadni nem mindég lehet. — Szenesdét, duzzasztányt, csuszkorát és sok egyéb tárgyat épen nem lehet kiállítani, miután azok létezésök helyéhez vannak kötve és feltétlenül tulnag méretekkel birnak.

Már is elmondhatjuk tehát, hogy míg az iparnál a kiállítás magját mindig csak a készítmények fogják képezni, addig ezek az erdészetnél e részt szükségkép mindig a második sorban fognak állani.

Ezzel azonban az ipar és erdészet közötti különbség még nincsen kimerítve.

Az iparnak az ember szeszélyes és rendkívül változékony ízlését kell készítményeivel kielégítenie, melyek legnagyobb részét nem tartozván a föltétlen életszükségletekhez, határtalan módosításokat engednek, gyors és nagymérvű tökélyesedésre képesek, mert sokkal inkább emberi művek, mint a földmivelés és nevezetesen az erdészet természetményei. Az ember természetes vonzódása a változáshoz, a készítő és kereskedők versenye, melyben egymást mindig túlhaladni iparkodnak, hogy áruik keletjét emeljék, azt eredményezik: hogy az iparosok igyekezete főképp oda irányul, készítményeiken tetteleg javíthatni, azokat a gyorsan változó divat igényei szerint átdolgozni. Az iparcikkek tehát szüntelen változásnak vannak alávetve, melyet a fogyasztók pártolnak, sőt követelnek.

Az iparkiállításoknál ez szerint nevezetesen arról van szó, a készítmények legujabb javításait és idomváltoztatásait szemléltetni. A készítő ezzel áruikat ajánlani iparkodnak, és a fogyasztók meg azok közbenjárói, a kereskedők itt keresik a becses alkalmat, magukat bevásárlásaik körül helyesen tájékozhatni. Mind a két szándék az időszakonkénti kiállításokban találja egyesülési pontját.

A készítmények előállításának eszközei, az eljárás módja itt nem annyira képezi a kérdés tárgyát. E részt az iparosok nyereség és kelendőség utáni vágyát, meg a tudományt és annak intézeteit elegendőknek tartják.

Egészen másként áll a dolog az erdészetre nézve. Annak természetményei csak kevésbé tökélyesbithetők és a divatnak alig alig vannak alávetve. Nekik is módosulniuk kell ugyan a népek változó életmódja és ipartevékenysége szerint, de az e részt követelt változások nem oly mélyrehatók, sem oly gyorsan nem következnek be, miszerint nem kellene mondanunk, hogy az erdészeti természetmények rendkívüli állandók. A tűzifa, a szerszámfa tönkök, a faszén századok óta majdnem ugyan egy minőségűek.

Ennélfogva itt a tökélyesedés, a haladás csak csekély részt esik a termények minőségére, ellenben mindenképp előttről a természet és az

elállítás javítására, melynél fogva többet és olcsóbban termelhetünk, s így az erdő hasznosságát, úgy a birtokos, mint a népgazdaság érdekében fokozhatjuk. Az erdőgazdaság e feltűnő sajátossága további oka annak, hogy az erdészeti kiállítás sulya nem a terményekben feketik.

A műipar még nem igen érezte annak szükségét, hogy kiállításai által egyedül csak az iparosok okulására hasson. És ez igen természetes, miután az e részt tudnivalókhöz minden ember elég könnyen juthat az egyes műhelyekben, a hol mindent, a mi a mesterséghez tartozik, minden időben egy ponton lel összesítve s mert e műhelyek a nagy városokban öszpontosulvák. E fölött az ipart huzamosb idő óta az állam is pártolja. Minek folytán sok helyütt muzeumok léteznek vagy elváltan, vagy összeköttetésben a tanintézetekkel, és a tudomány, a napi sajtó, az irodalom minden új fölfedezésről vagy javításról a közönséget rögtön a legpontosabban értesítik.

Egészen máskép van ez az erdészetenél. A ki itt egyedül a valódi üzletből akarna teljes tudomást szerezni a dolog mivoltáról, nem csekély zavarba jönne és célját csak ritkán érhetné el. Sok embernek nincs is módjában megtudni minden pontot, a hol tanúságot szerezhet; az időtől, midőn a tények legelőnyösebben megismerhetők; sőt gyakran a tanúság tárgyairól sem képes kimerítő tudomást szerezni. Továbbá e tárgyak oly igen el vannak országsszerte szóródva és különböző évszakokra felosztva, hogy a főnálló gazdaságokban való tanulmány annyi idő- és pénzbe kerülne, a mennyit e célra áldozni csak igen kevesen képesek.

Erdészeti muzeumok pedig maiglan még sehol sem léteznek. Tanintézeteink ugyan birnak gyűjteményekkel; de ezek hihetlenül szegények, alig hogy ott a tanulók a legislegszükségesebbekről szerezhetnek tudomást, és teljesen elégtelenek az erdőgazdászati lényegét minden részleteiben s annak naponkénti haladását helyesen és teljesen szemünk elé állítani.

E sajátságos viszonyoknál fogva tehát az általános kiállítások erdészeti osztályára nézve a hasznosan és szükségkép kiállítandókat lényegesen más szempontokból indulva kell megválasztani, mint az ipar osztályaiban, mert az előbbiben azt is ki kell állítani a miből tanúságot merithetnek, a kik életpályául az erdészetet választották.

És miután az erdészet sajátosságain végig tekintettünk, képesek vagyunk a kiállítandó tárgyakat közelebbről megjelölhetni.

Közszemlére kell ugyanis hoznunk:

1. Birodalmunk egyes országai és tájékjai erdőszerkezeti termelésének általános jellegét, kezdve a növekvési viszonyoktól s a nyers terménytől, a kész, eladható árukig.

2. Az erdőnövelést, használatot s a termékek szállítását illető szokásos eljárást, az illető segédeszközöket, műszereket és intézményeket.

3. A képviselt országok vagy országrészek erdészeti statistikáját, vagyis az erdőállomány leírását annak természetes, gazdasági és állami viszonyait és kölcsönös vonatkozásait illetőleg.

4. Egyes gazdaságok jeles és sajátos terményeit.

5. Egyes gazdaságok kitűnő és sajátos eljárását, eszközeit és intézményeit egy a fanövelés, mint az áruipar tekintetében.

6. A mi egyes uradalmakban jeles és tanúságos létezik az erdőrendezésre, számadásra, szolgálati szabályzatra és gazdasági rendszerre nézve.

7. Tanúságos és nevezetes természeti tüneményeket, a mennyiben azok az illető tárgyak vagy azok rajzai által világosan magyarázhatók.

8. Az erdészeti tudomány és irodalom termékeit. Végül

9. Oly tárgyakat, melyek diszítésül szolgálnak s arra való, hogy általános kiállításokban az ipart a szabad természettel jótékony ellentétbe helyezték.

A kiállítás hogyan-jára nézve.

Mindent, a mi súlyánál fogva még szállíthatunk s nagyságánál fogva a kiállítási téren még elhelyezhetünk, természetben kell kiállítanunk.

De épen az a baj, hogy igen is sok van, a mi nagyon is nehéz és tulságosan nagy, vagy a mi létele helyéhez van kötve.

Ha árukról van szó, melyek egyik része olyan mint a másik, például tönkök, hajódeszkák, törzsek, ugy az egész áruk helyett csupán azok egyes részleteit állítjuk ki.

Szállítási intézeteket, mint: vizgatókat, uszagerebeket, csuszorná-

kat sat., szentési intézményeket, fűrészmolnákat, jól készült mintákban, vagy legalább helyes rajzokban kell kiállítani.

Műszereket, melyeket természetes nagyságukban nem lehet elhelyezni, például irtógépeket, szekereket szintén mintákban vagy rajzban kell szemlére hozni.

Állatok és növények oly módon készíttetnek elő a mint azt a természethistóriai muzeumokban már nagy tökélyvel eszközlik és minélfogva e tárgyak az élet színét és idomát lehetőleg megtartják.

Az állatokat nevezetesen sajtáságos életműködéseikben tüntetik elő; a karvalyt például a lecsapás pillanatában, a kányát dögöt marcangolva, a szarvasokat egymással küzdve, lepkéket röpdesve sat.

Minden kiállításnak a szép izlést is ki kell elégítenie, mely polgárosultságunk egyik szükséges alkatrészét képezi. A kiállításoknál tehát nemcsak a tárgyak czélszerű csinos és festői elhelyezésére és a háttér alkalmas diszítésére kell tekintettel lennünk, de az egyes tárgyakat is oly szépen kell eléállítanunk, a mint az lehetséges a nélkül, hogy azok sajátosságaikból kivetköztenessnek. Mikép eszközölhető ez, tanítani nem lehet s a kiállítók finom izlésére kell bízni. Annyit mégis mondhatunk, hogy jó benyomás előidézésére mindenek előtt a tárgyak hibátlan alakja és példás tisztasága által kell hatni és csak második sorban azok mesterséges csinosítása által. Ez utóbbinak semmi esetben sem szabad annyira terjednie, hogy a tárgyak valóságos kinézését elrejtse. Szerszámoknál például a vasalkrészek simítása és a farészek festése és fényesítése már a megengedhető ne továbbját képezné.

Miután a nézők nem mind szakértők, és a szakértők nem mind éles elméjük is; miután legkevesebb tárgy van olyan, melyből ki lehessen nézni mindent, a mi róla tudnivaló és miután a kiállítások látogatóinak koránt sincsen idejük, hogy egyetlen egy tárgy előtt órákig merenghessenek, kitudandók mindent a mi rajta figyelemre méltó, s mily következtetéseket lehessen abból vonni; egy szóval miután a kiállított tárgyak korántsem tudnak elég érthetőleg beszélni: ugy azokat egyenként magyarázatokkal kell ellátni, melyek mindenre nézve fölvilágosítással szolgálnak, a mit nem az első pillanatra lehet kitalálni. — E részt az eddigi kiállítások erdészeti osztályai még rendkívül sok kívánni valót hagytak hátra.

(Vége következik.)